

LOGISTIKORDBOK

Logistikordbok

Förord

Logistik är från början ett militärt begrepp för försörjning av förnödenheter till de stridande trupperna. Idag är logistik primärt ett begrepp för näringslivet och deras material och varuflöden in, till, genom och ut från ett företag – från råvara till slutlig förbrukare. Logistik är ett område som växer i betydelse i takt med att handel och näringsliv internationaliseras – att vara bra på logistik är idag ett konkurrensmedel. Men det är också ett område som leder till en viss förvirring. Logistikbegreppet används av flera olika aktörer och med olika innebörd – från att vara ett strategiskt begrepp som beskriver ett företags affärsmodell, till att likställas med transporter eller som beskrivning hur en produktionsprocess är utformad. Därför går det att hitta flera olika logistikordböcker som är anpassade till sitt speciella syfte.

I den här logistikordboken har vi valt att ta med sådana begrepp som används i modernt logistikarbete vid utformning av till exempel ett distributionssystem – begrepp som är relevanta för dem som studerar och är verksamma inom logistik. Denna version är den andra, uppdaterade upplagan av Logistikordboken.

Prof. Mats Abrahamsson
Linköpings Tekniska Högskola

ABC-analys – ABC Analysis

Volymvärdeanalys. Relaterat till statistik och segmentering, ofta kopplad till 80/20-regeln, där sortimentet delas in i olika klasser beroende på volymvärde.

ABC-kalkylering – Activity Based Costing

En kalkylmetodik som innebär att omkostnader summeras per grupp av aktiviteter och därefter fördelas på kostnadsställe.

ADR – ADR

European Agreement Concerning the International Carriage of Dangerous Goods by Road. Ett Europa-gemensamt regelverk för transport av farligt gods på landsväg.

Affärslogistik – Business Logistics

Logistikaktiviteter i flödeskedjan, i syfte att maximera affärsnyttan. Se även Logistik.

Affärsprocess – Business Process

En kedja av aktiviteter som utförs på ett standardiserat sätt.

Aktivt lager – Active Inventory

Det lager av råmaterial, köpkomponenter, halvfabrikat och färdiga produkter, som man tror kommer att förbrukas eller säljas inom ett år.

Aktiveringsgrad – Activation Rate

Ett mått på nyttjande av en resurs.

Hur snabbt är lagom? De elektromagnetiska vågorna från vår närmaste stjärna färdas med ljusets hastighet. Fram till oss på jorden tar det ungefär åtta minuter. Vilket innebär att vi egentligen aldrig vet om den där ljusrundeln på himlen finns – just nu – utan bara med säkerhet att den fanns där för åtta minuter sedan.

Ankomstkontroll – *Receiving Inspection*

Kontroll av gods från externa leverantörer. Kan också avse varor som tillverkas i den egna fabriken/verkstaden.

Anpassningsstrategi – *Chase Strategy*

Strategi för kapacitetsplanen där tillgänglig kapacitet successivt anpassas till efterfrågan.

Artikelnummer – *Item Number*

Identitetsbegrepp för en artikel. Både numeriska och alfanumeriska identiteter används.

Artikelregister – *Item Master File*

Ett register med information om de artiklar som köps, tillverkas och/eller säljs i ett företag.

Automatisk lagerpåfyllnad – *Automatic Replenishment*

Ett datasystem genererar orderförslag och skapar också lagerpåfyllnadsorder utan manuell arbetsinsats. Ordern skickas automatiskt till leverantören med hjälp av EDI eller motsvarande teknologi.

Avrop – *Blanket Release, Call-Off*

Förenklat beställningsförfarande i form av principöverenskommelse, dvs ett ramavtal/avropsavtal, mot vilket beställningar (avrop) görs.

Avropsavtal – *Blanket Order*

En överenskommelse mellan kund och leverantör om leverans av specificerad kvantitet till överenskommet pris.

Avropsorder – *Blanket Order*

Kan vara synonym till begreppet Avrop och Avropsavtal, speciellt den kundorderliknande informationen i ett avropsavtal som registreras i ett kundordersystem som en order med speciell ordertyp.

Avropssystem – *Pull System*

En grupp av materialplaneringsmetoder som karaktäriseras av att förbrukning i ett steg initierar tillverkning i föregående steg. Graden av direktbeordring är beroende av storleken på buffertar.

Avvikelsekostnad – *Deficiency Cost*

Används vid kvalitetskostnadsanalys. Avser summan av interna och externa kvalitetsbristkostnader.

Avvikelserapportering – *Exception Reporting*

En rapporteringsmetod där endast avvikelser jämfört med plan återrapporteras. Mindre arbetsinsatser än vid totalrapportering men den blir osäkrare och mindre fullständig.

B2B – *Business to Business*

Handel mellan företag, dvs där både avsändare och mottagare är företag.

B2C – *Business to Consumer*

Handel mellan företag och konsument, där företag är avsändare och konsument är mottagare.

Balanserat styrkort – *Balanced Scorecard*

En metod för att styra organisationer och verksamheter.

Benchmarking – *Benchmarking*

Systematisk mätning av prestationer för jämförelse med andra företags kundservice, leveranstider, produktutvecklingstider, kapitalbindning mm.

Beläggningsgrad – *Load Factor*

Utnyttjad tid i relation till totalt tillgänglig tid.

Best practice – *Best Practice*

Beskriver hur de mest framgångsrika företagen bedriver sin verksamhet.

Beställning – *Order*

Alternativ benämning för Order.

Beställningspunkt – *Reorder Point*

Beräknad lagernivå för att initiera nya order för lagerpåfyllnad.

Beställningspunktsystem – Order Point System

Ett lagerstyrningssystem. Beställningspunkten jämförs med redovisad saldokvantitet. Orderförslag skapas när saldot underskrider beställningspunkten.

BPR – Business Process Reengineering

Ett sk managementkoncept för affärsprocessutveckling.

Bristkostnad – Shortage Cost

Kostnad som uppstår för att en artikel inte kan levereras.

Buffertlager – Buffer Stock

Lager för att ta upp osäkerhet i efterfrågan eller för att utjämna flödet i en produktionsprocess. Se även Säkerhetslager.

Centrallager – Central Warehouse

Ett lager för ett större geografiskt område. Kan vara avsett för distribution direkt till slutkund och/eller till olika lokallager.

Container – Container

Behållare/lastbärare för transport av gods.

CPFR – Collaborative Planning, Forecasting, Replenishment.

Företag i försörjningskedjor kommunicerar och samverkar för gemensamma planer och prognoser för säkrare och effektivare materialförsörjning.

Att tävla är att förflytta sig från A till B på absolut mest effektiva sätt. Under nio dagar år 1980 gjorde en 21-åring från Wisconsin just detta så framgångsrikt att han tog guld – fem gånger. Dessutom satte han världsrekord på distansen 10 000 meter. Men han höll på att missa det. Han försov sig nämligen just denna morgon och fick slänga i sig sin frukost på väg till tävlingen. Det räcker inte att vara i mål snabbt, man måste vara i tid också.

CMR – CMR

Convention relative au contract de transport international de merchandise par route. CMR-konventionen kallas den internationella konvention som reglerar internationell transport av gods längs landsväg.

CRM – Customer Relationship Management

En process med syfte att förvärva nya kunder och behålla och utöka affärerna med existerande kunder genom överlägsen service. Kan också vara enbart ett informationssystem för stöd till säljmarknadsföringsarbete.

Crossdocking – Cross Docking

Överföring av (pall)gods från en trailer till en annan på en terminal. Omlastning, ev omsortering för omedelbar vidaretransport till tex butik. Ingen mellanlagring.

Cyklisk planering – Cyclical Planning

Planering som görs periodisk och regelbundet.

Delad order – Split Order

En order som skapas vid uppdelning av en tillverkningsorder i två eller flera delar (orderklyvning).

Delleverans – Split Delivery

Avser leverans av en delkvantitet på en kundorder. Det som inte levereras restnoteras och restorder skapas. Kan även avse leverans av en del av total tillverkningsorderkvantitet.

Differentierad styrning – Differentiated Managed Warehousing

En term som i lagerhållningssammanhang används då olika produkter lagerhålls på olika sätt.

Direktkostnad – Direct Cost

En kostnad som direkt kan härledas till en kostnadsbärare, motsatsen är indirekt kostnad eller omkostnad.

Direktleverans – Drop Shipment/Split shipment

En distributionslösning som innebär att ett säljande företag tar emot kundorder, som skickas till tillverkare eller distributör för leverans direkt till säljarens kunder.

Disponibelt saldo – Available-to-Promise

Kvantitet som finns fritt disponibelt i ett lager och kan förbrukas utan att påverka ineliggande kundorder. Disponibelt saldo är lika med redovisat saldo plus förväntade inleveranser minus utestående reservationer.

Distanshandel – Mail Order, E-Commerce, Distance Selling

Handel som omfattar all beställning av varor på distans oavsett beställningssätt; postorderkatalog, svarstalong, internet, telefon och tv.

Distribution – Distribution

Fysiska och administrativa aktiviteter för att göra företagets produkter tillgängliga på marknaden. Omfattar utformning av distributionsstruktur, val av distributionskanal, lagring och transporter.

Distributionsbehovsplanering – Distribution Requirements Planning, DRP

Innefattar ett synsätt, metoder och tekniker för att åstadkomma sammanlänkning av materialflöden från slutkund, via distributörer till tillverkare.

Distributionskanal – Distribution Channel

En kedja av affärspartners genom vilka ett företag distribuerar sina produkter till slutkonsument.

Distributionssystem – Distribution System

Sammanfattande beteckning för aktiviteter som gör ett företags produkter tillgängliga på marknaden.

Distributör – Distributor

Agenter, grossister, detaljister i en marknadskanal.

Djupstapling – Deep Stacking

En lagringsmetod som innebär att lastpallar placeras i djupled direkt på golvet. Ger begränsad åtkomlighet.

DuPont-schema – DuPont Chart

Ett analyschema som visar sambanden mellan ett företags intäkter, kostnader, kapitalbindning och räntabilitet. Se även ROI.

EAN – European Article Numbering

Numerisk streckkod för märkning av konsumentprodukter. Varje land har specifik landskod (Sveriges är 73). Motsvarighet i USA är UPC-koden (Universal, eller Uniform, Product Code).

ECR – Efficient Consumer Response

En form av partnersamverkan mellan kunder och leverantörer för att effektivisera varuflöden. Kan också gälla sortiment, marknadsföringsaktiviteter och introduktion av nya produkter av gemensamt intresse.

EDI – Electronic Data Interchange

Ömsesidig företagskommunikation dator-till-dator avseende affärs- transaktioner, t ex översändning av inköpsorder till leverantörer.

Edifact – Electronic Data Interchange for Administration

FN-standard för hur elektroniska EDI-meddelanden mellan företag ska se ut.

Efterkalkyl – Actual Cost

Beräkning av verklig kostnad som görs när man vet utfallet.

e-handel – e-Commerce

Inköp av varor och tjänster via internet eller motsvarande digitala kanaler. Synonyma begrepp är näthandel och online-handel. e-handel är en form av distanshandel.

Ekonomisk orderkvantitet, EOQ – Economic Order Quantity

Orderkvantitet av lämplig storlek med utgångspunkt från ekonomiska beräkningar. Wilsonformeln är en modell för beräkning av ekonomisk orderkvantitet.

Elektroniska affärer – e-Business

Utbyte av information och dokument med hjälp av datorer och telekommunikation för att göra affärer mellan kunder och leverantörer.

Eliminering av mellanhänder – Dis-Intermediation

Strategi för att leverera produkter direkt från tillverkande företag till slutkund utan mellanhänder.

Enhetslast – Unit Load

Kvantitet som kan sammanhållas som en enhet ur hanterings- och transportsynpunkt, t ex en lastpall.

EUR-pall – Euro Pallet

Standardiserad lastpall med måtten 1200x800 mm, för transporter på järnväg och lastbil. Används av flera europeiska länder som standard vid lastning.

Express – Express

En transporttjänst för extra snabba leveranser.

Expressorder – Express Order

Alternativ benämning till termen Snabborder.

Externa transporter – External Transportation

Externa transporter mellan företag, fabriker och anläggningar. Betecknar transporter utanför företagets grindar.

Farligt gods – Dangerous Goods, Hazardous Material, HazMat

Råmaterial och produkter som klassificerats som farligt (brandfarligt, giftigt, frätande etc).

Fast lagerplats – Fixed Stock Location

En lagerläggningsprincip som innebär att varje artikel lagerläggs på en bestämd fast plats.

Fast orderkvantitet – Fixed Order Quantity

En metod för partiformning som innebär att orderkvantiteten är lika med en given fast kvantitet. Kvantiteten kan fastställas genom manuella bedömningar eller beräknas genom kostnadsminimering, tex med hjälp av Wilsonformeln.

FIFO – First In - First Out, FIFO

Tre olika betydelser: Prioriteringsregel i fabriken; regel för uttag ur lager; artiklar prissätts och värderas som om FIFO-principen strikt tillämpas vid fysiska lageruttag.

Fjärdepartslogistik 4PL – Fourth Party Logistics

När en fjärde part, utöver varuägare, kund, transportör, på varuägarens uppdrag tar över styrningen av logistiken. Se även Tredjepartslogistik.

Flaskhals – Bottleneck

Stockning eller stor fördröjning pga otillräckliga resurser eller processer.

Flerterminalsystem – Multiple Terminal System

Ett terminalsystem där flera terminaler har samma terminalnivå. Varje terminal på högsta nivå tilldelas ett trafikområde till vilken lokala terminaler hör för insamling och distribution av gods. Används framför allt för stycke gods.

Politiska rörelser kan vara lika ostoppbara som havets vågor. De sprider sig långt utanför det organiserade och partipolitiska. Inte ens landsgränser räcker för att rita en karta över den autonoma miljön.

En miljörörelse som startade i Storbritannien spred sig till exempel över hela världen, bland annat till Sverige. Hos oss har metoden att arrangera gatufest som en manifestation mot bilismen tyvärr ofta urartat i ren skadegörelse och kravaller, snarare än folkfest. Som det står på den svenska Säkerhetspolisens webbsida: "Långt ifrån alla som deltar är politiskt motiverade."

Flexibilitet – Flexibility

Förmåga att snabbt och effektivt reagera på förändrade förutsättningar, t ex vad avser volym, produktmix, leverans.

Flytande beställningspunkt – Floating Order Point

I stället för periodisk beräkning av beställningspunkter beräknas dessa löpande i takt med ledtids- och efterfrågeförändringar.

Flytande lagerplats – Random Stock Location

En lagerlägningsprincip som innebär att artiklarna får nya lagerplatser vid varje ny inleverans som ska lagerläggas.

Flödesdiagram – Flow Chart

Grafisk framställning och illustration av ett materialflöde. Standardiserade symboler används.

Force Majeure – Force Majeure

Villkor i kontrakt som fritar den ena parten dess ansvar vid stora, oförutsedda händelser (krig, väderkatastrofer m m).

Frakthandling – Waybill, Consignment Note, Bill of Lading

Beskriver varor i en sändning. Dokumentet visar ursprung, destination och mottagare. Medföljer godset.

Fristapling – Free Stacking

En lagringsmetod som innebär att lastpallar placeras i djupled direkt på golvet och i höjded ovanpå varandra.

FTL – Full Truck Load

En kund fyller själv en hel lastbil för sin transport.

Fyllnadsgrad – Fill Rate

Ett uttryck för i vilken utsträckning tillgängligt lagerutrymme är utnyttjat, t ex antal lagerplatser i förhållande till tillgängliga lagerplatser, alternativt utnyttjad lageryta i förhållande till tillgänglig lageryta.

Fysiskt lager – Physical Stock

Det antal produkter som finns i lager just nu.

Följesedel – Delivery Note, Packing Slip

Kundorderdokument som specificerar en utleverans och som bipackas godset.

Föravisering – Advance Shipment Notice, Pre Advice

Meddelande från leverantör till kund om att ett parti produkter är under transport. Kan skickas med hjälp av EDI.

Förpackningskvantitet – Packaging Quantity

Den kvantitet som finns i en normalförpackning. Används bl a för att avrunda maskinellt uträknade orderkvantiteter.

Förråd – Raw Material Inventory

Ett upplag av råmaterial, köpkomponenter och egentillverkade detaljer och halvfabrikat, förbrukningsmaterial, tillsatsmaterial, verktyg o dyl. Lager används ofta som synonymt begrepp.

Försändelse – Consignment

Gods från en avsändare till en mottagare, upptaget på en fraktsedel och avlämnat för transport till en och samma mottagare.

Försörjningskedja – Supply Chain

En kedja, av till varandra levererande företag, från råmaterial via olika led av tillverkare och distributörer till konsument.

Förtullning – Customs Clearance

Tullformalityter, betalning av tullavgifter.

Garderingslager – Hedge Inventory

Extra lager som hålls för att gardera sig mot oförutsedda händelser.

Genomloppstid – Throughput Time

Den tid som åtgår för en artikel, från materialuttag och start av första operationen till inleverans av färdig artikel. Består av transporttider, kötider, omställningstider och produktionstider.

Genomloppstid i lager – Warehouse Throughput Time

Den tid som en produkt ligger i lager (liggtid).

Godsterminal – Terminal

En knutpunkt eller mellanstation för omlastning och sortering. Kan vara en nod i ett flöde där man sammanför eller delar upp materialflöden.

Grundprognos – Basic Forecast

En prognos för ett antal perioder in i framtiden, gjord med utgångspunkt från efterfrågestatistik rensad från säsongsvariationer. Grundprognosen korrigeras per period med uppskattade trender respektive multipliceras med beräkande säsongsexponent, för att ta fram den slutliga prognosen.

Grön logistik – Green Logistics

Transporter och logistiklösningar som utförs på ett sådant sätt att de minskar miljöpåverkan.

Halvpall – Half Pallet

En pall med standardmått 800 x 600 mm, vilket motsvarar en halv EUR-pall.

Hemtagningskostnad – Landed Cost

En kostnad för ett företag att få en köpt vara levererad. Här ingår tex frakt, spedition, tull, försäkring.

Horisontell integration – Horizontal Integration

Innebär att tex två eller flera företag på samma nivå i försörjningskedjan samarbetar eller slås samman för att bearbeta en gemensam marknad. Leder till sortimentsbreddning för de samarbetande parterna.

Hyllfackslagring – Rack Storage

En lagringsmetod som innebär att material lagras på hyllor och hyllfack. Används för små och lätta detaljer och för plocklager i anslutning till produktionen.

Hyllvärmare – Slow Mover

Ett uttryck som används för artiklar som omsätts i ingen eller ytterst liten omfattning.

IATA – IATA

International air transport organisation. En intresseorganisation som utvecklar och administrerar flygbolagens formella regler ex säkerhet och prissättning.

Implementera – Implement

Innebär att man under driftsförhållanden inför nya administrativa system, processer och rutiner.

Importförtullning – Import Clearance

Betalning av tullavgifter vid import.

Inaktivt lager – Nonactive Inventory

Lager av artiklar med ingen eller mycket låg rörlighet. Kan definieras som lager av artiklar för vilka ingen förbrukning skett under närmast föregående år.

Incoterms (Frakterm) – Incoterms

Regler, primärt för fördelning av ansvar, för en leverans mellan köpare och säljare. Ges ut av ICC, International Chamber of Commerce.

Indirekt kostnad – Indirect Cost

Kostnad som inte direkt kan härledas till en kostnadsbärande (= omkostnader).

Indirekt märkning – Indirect Marking

Tex streckkodsmärkning via etiketter på produkter och förpackningar för identifikation.

Inkurans – Obsolescence

Artiklar som förlorar sitt ursprungliga värde pga konstruktionsändringar, modellbyten eller att de pga ålder får begränsad användbarhet.

Inkurant lager – Obsolete inventory

Inaktivt lager, dvs artiklarna efterfrågas inte längre.

Inköpsorder – Purchase Order

Beställning till leverantör av material eller tjänster.

Input/output-modell – Input/Output Model

En modell för strukturering och registrering av såväl fysiska volymer som ekonomiska uppgifter för mätning av flödeseffektivitet.

Inre effektivitet – Efficiency

Ett mått på hur väl ett företag fungerar i sina interna processer. Utgör i kombination med den yttre effektiviteten ett mått på företagets totala effektivitet.

Integrerad logistik – Integrated Logistics

Ett synsätt som innebär att försörjningskedjan betraktas från ett helhetsperspektiv. Processerna i försörjningskedjorna administreras gemensamt och över funktions- och företagsgränser.

Intermodala transporter – Inter-Modal Transportation

Avser transporter av gods där godset hela tiden finns i en och samma lastbärare eller fordon men med olika transportmedel, t.ex. container som transporteras med kombinationen tåg och lastbil. Se även Multimodala transporter.

Det finns en luddig insekt med så ynkliga vingar i förhållande till den knubbiga kroppshyddan att man brukar säga att den kan flyga endast för att den inte vet att det är omöjligt. I själva verket lyfter den tack vare två sub-mikro-tromber som skapas vid vingarnas baksidor.

Riktigt stora tromber kan lyfta med sig mer än rundmagade insekter, de sliter med sig både bilar och hus. Vårstingen F6 snurrar runt i ända upp till 600 km/h. Men tornados förflyttar sig faktiskt inte framåt så fort som man kan tro. De flesta når inte en högre hastighet än en 15–30 km i timmen.

Intern transporter – *Internal Transportation*

Transporter inom ett företag, fabrik eller annan anläggning, dvs transporter innanför företagets grindar.

Insourcing – *Insourcing*

En term som beskriver att man tar hem verksamheter som tidigare har utförts av någon annan och utför dem i egen regi.

Inventering – *Physical Inventory, Cycle Counting*

Fysisk räkning av faktisk kvantitet i förråd och lager. Görs med vissa mellanrum för att korrigera saldon om felaktigheter uppkommit. Inrapporteringen kan gälla inventerad kvantitet eller differensen mellan inventerad kvantitet och kvantitet enligt lagerredovisnings-systemet (differensinventering).

Inventeringsdifferens – *Physical Inventory Discrepancy*

Skillnad mellan inventerat och beräknat lagersaldo. Vid stora differenser måste ominventering ske för att säkerställa om den beror på felräkning. Se även Inventering.

Japanska sjön – *The Japanese Sea*

En liknelse som innebär, att om man tappar tillräckligt med vatten ur en sjö, kommer båtarna att gå på grund. Man får då veta var grunden finns så att man kan göra något åt dem. Man ska inte dölja problem och ofullkomligheter i ett materialflöde med lager och buffertar. Reducera istället dessa så att de egentliga problemen kommer upp till ytan.

JIT – *Just-In-Time*

En filosofi för att eliminera slöseri och att producera och leverera varor i precis den kvantitet och vid den tidpunkt som de behövs. Förutsätter mycket korta omställnings- och genomloppstider, försumbar kassation och hög tillgänglighet hos maskiner och anläggningar.

Kaizen – *Kaizen*

Ett japanskt uttryck som står för en ständigt pågående effektivisering och vidareutveckling genom alla berörda anställdas engagemang och deltagande. Kaizen betyder ungefär "gör bättre".

Kanban – *Kanban*

Ett system med kort som visar när det är dags att fylla på en lagerplats. Kanban är ett japanskt ord som betyder synligt bevis. Beställning görs med kanbankort som följer med lastbärare tillbaka till beställaren.

Kapacitet – *Capacity*

Ett mått på förmåga att kunna producera. Mest används måttet timmar per period men även kg, liter, styck och kronor per period används.

Kapacitetsplanering – *Capacity Planning*

Den planeringsfunktion som omfattar aktiviteter för att säkerställa produktionsresurser.

Kapacitetstak – *Maximum Available Capacity*

Den maximalt tillgängliga kapaciteten i produktionen under en viss period.

Kapitalbindningsdiagram – *Tied Up Capital Chart*

Diagram som visar hur kapitalbindningen i produkter i arbete förändras vid tillverkning av en produkt.

Kapitalrationalisering – *Capital Rationalization*

Åtgärder för att förbättra räntabiliteten genom förbättrad kapitalomsättning genom att frigöra bundet kapital.

Karusellager – *Carousels*

En lagringsmetod för småartiklar. Hyllfacken roterar kring vertikala axlar. Styring sker med hjälp av dator.

Kassation – *Scrap*

Vissa inköpta eller egentillverkade artiklar som inte uppfyller kvalitetskrav måste kasseras.

Kassationsfaktor – *Scrap Factor*

Vid materialplanering måste hänsyn tas till kassation för att undvika brister i materialflödet. Man använder olika typer av kassationsfaktorer och väljer lämpligt alternativ för påslag.

Kategoristyrning – Category Management

Differentierad styrning av material och information per produkt-kategori.

Keiretsu – Keiretsu

Ett japanskt begrepp som betecknar samverkan med andra företag med fokusering på ömsesidigt intresse snarare än konkurrens och egenintresse.

Kolli – Package

Försändelse, tex ett paket eller ett kuvert.

Kollinummer – Package Number

Identitet för en försändelse under transport.

Konsignationslager – Consignment Stock

Ett lager som står till kunders, återförsäljares eller agentsers förfogande men är leverantörens egendom till dess uttag sker.

Konsolidering – Consolidation

I transportsammanhang innebär det att två eller flera leveranser kombineras för att minska transportkostnaderna (= samlastning).

Konsumentvaror – Consumer Goods

Varor och tjänster som köps av den slutlige förbrukaren för egen konsumtion.

Kontinuerlig påfyllning – Continous Replenishment

Innebär att en kunds lager fylls på av leverantören baserat på verklig eller prognosticerad efterfrågan i stället för ekonomiska orderkvantiteter.

Kopplade lager – Coupled Inventories

Benämning på lager som står i direkta beroendeförhållanden till varandra, tex ett färdigvarulager och ett distributionslager.

Kostnadsdrivare – Cost Driver

Händelser och aktiviteter som medför resursförbrukning. Används vid aktivitetsbaserad kostnadskalkylering för fördelning av omkostnader på kostnadsbärare.

Kritisk linje – Critical Path

Den följd av aktiviteter i ett nätverk som är bestämmande för genomloppstiden, dvs den tidsmässigt längsta kedjan i nätverket.

Kundorderproduktion – Make-to-Order

En tillverkningstyp som innebär att montering/sluttillverkning sker mot kundorderspecifikationer.

Kundorderpunkt – Order Penetration Point

Den punkt i verksamheten vid vilken en produkts sammansättning och tillverkning är kundorderstyrd. Dessförinnan är processen lagerorderstyrd.

Kundportal – Customer Portal

En kundunik websida hos tex ett transportföretag där en kund kan beställa transporter och följa sin transaktioner.

Kundservice – Customer Service

Förmågan att tillfredsställa kunders krav, behov och förväntningar på tex leveranstider, korrekta leveranser, snabba svar på förfrågningar.

Kundstruktur – Customer Structure

Fördelning på olika grupper efter hur stor del av leverantörens omsättning de representerar. Många små kunder eller få stora är ytterlighetsexempel.

Kurir – Courier

Företag eller person som levererar dokument eller paket alternativt specialleverans, oftast som express över natten.

Kvadratrotsformeln – Square Root Formula

Formel för beräkning av ekonomisk orderkvantitet genom minimering av ordersärkostnader och lagerhållningssärkostnader. Alternativ benämning är Wilsonformeln.

Kvalitet – Quality

Produkters och tjänsters kvalitet är förmågan att tillfredsställa kunders behov och förväntningar.

Kvalitetsbristkostnad – Quality Deficiency Cost

Kostnader som är orsakade av felaktigheter eller avvikelser från standard eller kundkrav. Det finns två kategorier: Interna, då avvikelserna upptäckts före leverans och externa, då dessa upptäckts av kund.

Kvalitetssäkring – Quality Assurance

Avser alla planerade och genomförda aktiviteter som utförs för att säkerställa att specificerad kvalitet uppfylls på ett säkert och konsekvent sätt.

Kärnprocess – Core Process

En affärsprocess som direkt bidrar till att skapa värde för dess kunder.

Köpa/tillverka-analys – Make/Buy Analysis

En systematiskt genomförd analys av om en artikel ska egentillverkas eller köpas.

Kötid – Queue Time

Den tid som en order väntar framför en produktionsenhet i avvaktan på att kunna påbörjas.

Lager – Inventory

Ett upplag av varor avsedda för framtida försörjning, distribution eller förbrukning. Kan vara begränsat till helfabrikat avsedda för försäljning. Upplag av detaljer och halvfabrikat som används i tillverkningen kallas förråd.

Lagercykel – Inventory Cycle

Den tid som förflyter mellan två på varandra följande lagerpåfyllningar.

Lagerföringskostnad – Inventory Cost

Avser alla de kapitalkostnader och riskkostnader som är förknippade med att artiklar lagras.

Lagerhistorik – Inventory Statistics

Avser data om historiska lagerrörelser, dvs inleverans-, uttags- och inventeringstransaktioner.

Lagerhållningskostnad – Warehousing Cost

Omfattar alla kostnader som uppstår när man lagerhåller artiklar: kapitalkostnader, kostnader för lagerlokaler, hanteringsutrustning, lagerhyllor, ställage, hantering, försäkringar, värdeminskning, inventering, administration, databehandling och personal.

Lagerlös produktion – Stockless Production

Förhållande då det inte finns någon annan kapitalbindning än den i form av produkter i arbete under pågående produktion.

Lageromsättningshastighet – Inventory Turnover Rate

Ett nyckeltal för lagerstorlekar; lika med årsomsättning i förhållande till kapitalbindning, dvs anger hur många gånger lagret omsätts per år.

Lagerorder – Stock Order

En tillverknings- eller inköpsorder som läggs ut för att fylla på lagret.

Lagerplats – Stock Location

Fysisk placering för en artikel i ett lager. Kan vara en adress uttryckt som rad-hylla-fack.

Lagerproduktion – Make-to-Stock

En tillverkningstyp som innebär att produkter tillverkas mot påfyllnadsbehov i lager, dvs mot lagerorder.

Lagerredovisning – Inventory Accounting

Avser redovisning av behållning i lager, dvs förändringar i form av uttag, inleveranser och inventeringsdifferenser. Kan också innefatta planerade förändringar i form av reservationer.

Lagersaldo – Stock on Hand

Avser den kvantitet som fysiskt finns i lager.

Lagerstatus – Inventory Status

Avser information om disponibla tillgångar i lager för en artikel. Kan omfatta saldo, förväntade leveranser samt reservationer till kund- och tillverkningsorder. Se även Disponibelt saldo.

Lagerstyrning – Inventory Control

Besluts-, beordrings- och kontrollaktiviteter för att styra materialflöden in och ut från lager.

Lagerställe – Stock Point, Warehouse

Ett fysiskt lager som administreras som en enhet men kan lokalmässigt vara separata lagerenheter inom ett fabriksområde eller olika orter, tex regionala och lokala distributionslager.

Lagertillgänglighet – Stock Availability

Alternativ benämning för begreppet Servicenivå.

Svenskarnas främsta folkrörelse är just att röra på sig själv. Tänk innebandy, korpfolboll och träningspass.

”Om man rör på kroppen får själen mer svängrum”, så menade en legendarisk gymnastikledare som föddes för ungefär hundra år sedan. Med bollar och barfotafötter övertygade hans femhundra gymnaster en hel stadion, närmare bestämt Stockholms Stadion, när de 1949 visade hur den moderna tidens kroppsrörelse kunde gå till. ”Det underbaraste den gamla Stadionborgen sett” skrev DN.

1968 fick Kungen av Tonga upp ögonen för denna svenska folkrörelse, under ett uppträdande i Mexiko. När han trettio år senare firade åttio jämna önskade han inget hellre än att få återse dem. Det fick han.

Lagervärde – Stock Value

Värdet av det aktuella lagret, vilket ofta mäts som inköpsvärde för de produkter som ligger i lager. Lagervärdet används för beräkning av lageromsättningshastighet.

Lastbärare – Load Carrier

Speciellt utformad anordning för att underlätta lagerhantering och transport, t ex lastpall.

LCC – Life Cycle Cost

En metod för att bedöma totalkostnaderna för en produkt under hela dess livslängd.

Ledtid – Lead Time

Utgör den tid som går åt för att genomföra en aktivitet från det att behovet uppstår tills det uppfylls. I distributionsammanhang är kundorderledtid det samma som leveranstid till kund.

Ledtidslager – Lead Time Inventory

En lagerkvantitet som planeras täcka behoven under ledtiden.

Leveransavisering – Advance Shipment Notice

Information om att leverans av varor är på väg från leverantör till kund.

Leveransberedskap – Delivery Capability

Ett mått på ett materialflödessystems förmåga att erbjuda vad marknaden kräver, hålla vad som utlovas och anpassa sig till förändringar.

Leveransbevakning – Delivery Monitoring

Bevakning av att utlagda inköpsorder levereras enligt överenskommen leveranstidpunkt.

Leveransbevis (Kvittens) – Proof of Delivery

Ett dokument som bevisar att leverans har skett.

Leveransdokument – Delivery Document

Dokument som skrivs ut och skickas med godset vid utleverans och transport, t ex packsedel, följesedel och tullhandlingar.

Leveransflexibilitet – Delivery Flexibility

Avser i vilken utsträckning ändring av uteliggande kundorder kan accepteras t ex vad gäller orderstorlek och leveranstidpunkt.

Leveransförmåga – Delivery Service

Ett sammanfattande begrepp för prestationer avseende leveranstid, leveranssäkerhet, lagertillgänglighet och leveransflexibilitet.

Leveransförsening – Delay

När verklig leveranstidpunkt infaller senare än överenskommen tidpunkt.

Leveransinformation – Information of Delivery (IOD)

Information om förväntad leveranstid.

Leveranskvalitet – Delivery Quality

Andel leveranser i % levererade inom begärd eller utlovad tid.

Leveransplan – Delivery Schedule

En plan för leveranser från leverantör till kund. Utarbetas av kunden, ofta med planeringshorisont på 0,5–1 år där kvantiteterna har olika status: direkta beordringar, preliminära beordringar, prognoser.

Leveransprecision – Delivery Accuracy

Avser i vilken omfattning leverans sker vid den tidpunkt som överenskommit. Alternativ beteckning är leveranspålitlighet.

Leveransservice – Delivery Service

Prestationer som utförs för att skapa tids- och platsnytta. Se även Leveransförmåga.

Leveransstatus – Delivery Status

Information om var en vara finns i kedjan produktion, utlastning och transport.

Leveranssäkerhet – Delivery Reliability

Avser i vilken utsträckning korrekt vara levereras och att levererad vara är felfri.

Leveranstid – Delivery Time

Principiellt lika med färdigställnings-/avsändningstidpunkt plus tid för transport till godsmottagare. I praktiken avses leveranstidpunkt.

Leveranstidsgaranti – Delivery Time Guarantee

Garanterad leveranstid, anges ofta som leverans före ett utlovat klockslag.

Leveransvillkor – Delivery Conditions

Bestämmelser i ett köpeavtal som reglerar säljarens/köparens skyldigheter i samband med leverans av vara eller tjänst: Vem ska stå för risken under transport, vem ska teckna försäkring, vem ska svara för transportkostnaderna.

Leverantörsbedömning – Supplier Evaluation

En bedömning av alternativa leverantörer vid val av mest lämplig leverantör. Faktorer som beaktas är tex pris, kvalitet, leveransservice, företagsstorlek, lokalisering, organisation, kompetens, fabrikslokaler och produktionsutrustning.

Leverantörsstruktur – Supplier Structure

Förhållanden som karaktäriserar ett företags leverantörer, tex antal leverantörer per artikel, storleksfördelning.

Leverantörsstyrda lager – Vendor Managed Inventory

Leverantören övertar ansvar för orderprocessen och för styrning av kundens lager. Kunden förser leverantören med uppgifter om aktuella lagersaldon och förväntade behov. Kund eller leverantör kan äga lagret.

Leverantörsutveckling – Supplier Development

Ett företags insatser för att utveckla sina leverantörers förmåga och resurser samt det logistiska samspelet mellan parterna.

LIFO – Last In – First Out

En princip för lagervärdering. Vid prissättning av kvantitet i lager utgår man från att det senast inlevererade partiet förbrukats först. Används också i samband med lagerhantering, tex vid djupstapling.

Logistik – Logistics

Ett samlingsnamn för alla aktiviteter som ser till att rätt material och produkter finns på rätt plats, i rätt tid och i rätt kvantitet. Kan definieras som planering, organisering och kontroll från råmaterialanskaffning till slutlig konsumtion. Syftar till att ge god leveransservice under beaktande av de kostnader som uppstår för att skapa tids- och platsnytta för varor.

Logistik kvalitet – Logistics Quality

Avser i vilken utsträckning logistikprestationer motsvarat kundens förväntningar. Kan avse leveranstid, -precision, -säkerhet.

Lokallager – Local Warehouse

Ett lager som är avsett för distribution till slutkund inom ett mindre geografiskt område. Se även Centrallager.

LTL – Less than Truck Load

En kund fyller bara en del av en lastbil för sin transport (= styckegods).

Lågrörliga artiklar – Slow Moving Items

Artiklar för vilka uttag sker några enstaka gånger per år.

Lönsamhetsdiagram – Profit Margin Chart

Ett diagram som illustrerar sambandet mellan kostnadsrationalisering, kapitalrationalisering och lönsamhetsförbättring.

Materialadministration – Materials Management

Avser styraktiviteter som berör resurser i materialflöden, från leverantör till kund och som skapar tids- och platsnytta. Termen har under senare år ersatts av Logistik.

Materialförsörjning – Sourcing

Sammanfattande benämning på aktiviteter i ett företag för att anskaffa material från leverantörer för produktion och/eller försäljning.

Materialhantering – Materials Handling

Avser fysiska aktiviteter i ett materialflöde, t ex hantering, förflyttning, lagring och förpackning.

Medelpris – Average Price

Används som alternativ till FIFO-pris vid lagervärdering. Nytt medelpris beräknas vid varje inleverans genom att beräkna ett viktat pris, från gällande medelpris för kvantiteten i lager, och inköpspris för den kvantitet som just levererats.

Mjölkrunda – Milk Run

Ett sätt att transportera varor från leverantörer. I stället för en transport per leverantör och leveranstillfälle samordnas leveranserna från flera leverantörer till en gemensam transport, typ rundtur.

Multimodala transporter – Multi-modal Transportation

Transport av gods genom att använda mer än ett sorts transportmedel, t ex kombinera tåg och lastbil. Se även Intermodala transporter.

Fladdermöss jagar insekter med hjälp av ekolod. Radiokanaler jagar lyssnare genom noga kontrollerade bpm – beats per minute. Vissa företag är så medvetna om ljudets makt att man har egna ljudlabbar. Bara i Sverige finns drygt 60 ljud varumärkesskyddade. Ljud påverkar. Tom ljud vi inte hör kan vi ibland ändå känna rörelsen av.

Många har påstått sig kunna spräcka kristallglas med bara vibrationen av sin röst, bland annat operasångaren Caruso. Men för att försätta ett glas i en sådan svängning att det spricker krävs inte bara kraft och skönsång. Det kräver exakt rätt ton. Den enda bevisade gång detta skett utan hjälp av förstärkare står en hårdrocksångare för: i tv-programmet Myth Busters.

Multiple sourcing – *Multiple Sourcing*

Flera alternativa leverantörer används parallellt per artikel.

NSAB – *NSAB*

Nordiska Speditörsförbundets Allmänna Bestämmelser som reglerar formen för speditörens och uppdragsgivarens rättigheter och skyldigheter.

Navdistribution – *Hub & Spoke*

Innebär att många godsflöden samordnas mellan sk brytpunkter, som fungerar som nav där ett stort antal flöden sammanstrålar. Ett nav som är en terminal för sortering, mellanlagring och omlastning.

Negativt lager – *Negative Inventory*

Ett uttryck för en orderstock, dvs den ineliggande kundorderstocken är större än det fysiska lagret.

Nod/Nav – *Hub*

En knutpunkt i ett distributionssystem eller materialförsörjningssystem.

Nollager – *Zero Inventory*

Används ibland som synonym till Just-in-time, dvs lagerlös verksamhet.

Nyckeltal – *Key Performance Indicator, KPI*

Prestationsmått som är av strategisk betydelse. Ett mått som förenklat uttrycker resultat, prestation eller annan företeelse för att beskriva dess relativa värde. Exempel: lageromsättningshastighet, servicenivå, vinstmarginal.

Offert – *Quotation*

Ett erbjudande från en leverantör om att tillverka/leverera varor och tjänster vid ett specificerat tillfälle till specificerade pris-, betalnings- och leveransvillkor.

Offertförfrågan – *Tender, Request for Quotation*

En kund efterfrågar offert från leverantörer på specificerade varor och tjänster.

Ombud – *Agent*

En organisation som representerar och säljer t ex ett transportföretags tjänster på en definierad marknad.

Omloppslager – *Cycle Stock*

Alternativ benämning för Omsättningslager.

Omsättningshastighet – *Turnover Rate*

Alternativ benämning för Lageromsättningshastighet. Kan också avse kapitalomsättningshastighet.

Omsättningslager – *Cycle Stock*

Ett lager med inlevererade kvantiteter som är större än vad som behövs för omedelbar förbrukning.

Omvänd logistik – *Reverse Logistics*

Logistiksystem för återanvändning av produkter och material.

Operationstid – *Operation Time*

Avser den tid som åtgår för att utföra en operation. Består av omställningstid och produktionstid där produktionstiden är lika med orderkvantitet gånger stycktid.

Oplanerad inleverans – *Unplanned Delivery*

Inleverans till ett lager utan att det finns någon motsvarande inköpsorder eller tillverkningsorder.

Oplanerat uttag – *Unplanned Issue*

Uttag från lager utan att det finns någon motsvarande reservation att boka uttaget mot.

Order – *Order*

Ett muntligt eller skriftligt meddelande mellan företag om att man önskar få aktiviteter utförda. Det kan vara inköps-, tillverknings-, lager-, ändrings-, distributions- och kundorder. Alternativ term är Beställning.

Orderbekräftelse – Order Acknowledgement

Ett dokument som skickas från leverantör till kund. Innebär att leverantören accepterar de villkor som finns angivna i ordern från kunden. Alternativ benämning är Ordererkännande.

Ordercykel – Order Cycle

Avser den process som startar med att ett behov uppstår och slutar med att levererad produkt är tillgänglig för användning eller för att läggas i lager.

Ordercykeltid – Order Cycle Time

Avser kalendertid för genomförande av en ordercykel.

Ordererkännande – Order Acknowledgement

Alternativ term för Orderbekräftelse.

Orderkvantitet – Order Quantity

Avser den kvantitet som planeras att tillverkas på en tillverkningsorder, anskaffas på en inköpsorder eller levereras mot en kundorder.

Orderstorlek – Order Quantity

Alternativ benämning på Orderkvantitet.

Hälften av all el i Sverige kommer från dess kraft. Även i människokroppen har den en huvudroll i energiförsörjningen. Mer än dubbla mängden per gram kolhydrater krävs för en framgångsrik inlagring i en muskel.

Med tiden kan till och med berg förflyttas i en mäktig men långsam rörelse av denna vätska. Kalkgrottans takdropp blir till sist stalaktiter och stalagmiter. Också under gamla murade valv och broar kan droppsten bildas. I människotillverkade grottor går processen snabbare, där är kalken ofta löslig. Det sägs att man på en av tunnelbanestationerna i Stockholm med jämna mellanrum måste hugga bort stalagmiter från perrongen för att ingen ska snubbla.

Orderstruktur – *Order Structure*

Avser orders fördelning på olika storleksgrupper. Många små order eller få stora order är ytterlighetsexempel på orderstruktur.

Ordersärkostnad – *Ordering Cost*

Omfattar alla de kostnader som kan hänföras till och förorsakas av hantering av inköps- eller tillverkningsorder och vars storlek är oberoende av orderkvantitet.

Outsourcing – *Outsourcing*

Verksamhet för vilken man överläter driften till ett annat företag. Dvs man bestämmer sig för att köpa den aktuella tjänsten, istället för att utföra den i egen regi.

Packsedel – *Packing Slip*

Ett kundorderdokument som specificerar en utleverans och som bipackas godset. Följesedel är en alternativ benämning.

Paket – *Parcel*

En klassificering av mindre sändningar.

Pall – *Pallet*

Lastpall som kan hanteras med gaffeltruck. Se även EUR-pall.

Pallplats – *Pallet Location*

Ett utrymme för förvaring av en pall i ett pallstall.

Parti – *Batch*

En beräknad sammanhållen produktions- eller transportkvantitet.

Partiformning – *Lot Sizing*

Metoder för att bestämma lämplig orderkvantitet, vilket innebär att man grupperar ett eller flera materialbehov till att omfattas av en tillverkningsorder alternativt inköpsorder, ofta utifrån en kostnads-ekonomisk optimering.

Partnerskap – *Partnership*

En typ av relation mellan kund och leverantör, ett nära och intimt samarbete. Man har gemensamma intressen och stödjer varandra för att tillsammans bli framgångsrika.

Paternoster – *Paternoster*

En lagringsmetod för småartiklar. Hyllfacken roterar kring horisontella axlar. Styrning sker med hjälp av dator.

Periodbeställningssystem – *Periodic Ordering System*

Besläktat med det traditionella beställningspunktsystemet men man arbetar med konstanta beordringsintervall och varierande orderkvantiteter.

Pisksnärteffekt – *Bullwhip Effect*

Ett fenomen som kan uppträda i hierarkiska lagersystem och som innebär att efterfrågesvängningar förstärks uppströms i försörjningskedjan.

Platsnytta – *Place Utility*

Representerar det mervärde som skapas genom att göra produkter tillgängliga på den plats där de efterfrågas.

Plocklager – *Picking Stock*

En lagringsplats för plockning av mindre kvantiteter där de behövs, tex vid monteringsplats eller utleveransplats.

Plocklista – *Picking List*

En förteckning över artiklar som ska plockas till en kund- eller tillverkningsorder.

Plocksekvensering – *Pick Sequencing*

Innebär att de olika orderraderna på en kundorder eller tillverkningsorder sorteras i sådan turordning, att man kan plocka samtliga rader under så kort gångsträcka som möjligt, så att man åstadkommer så rationell plockrunda som möjligt.

Point of sales – *Point of Sales*

Avser det ställe i försörjningskedjan där en produkt säljs till slutkonsument.

Postförskott/efterkrav – *COD, Collect on Delivery, Cash on Delivery*

Vara som betalas vid leverans, tex mot postförskott.

Postorder – *Mail Order*

Distanshandel där beställning och leverans sker via post.

Primär leverantör – *Primary Supplier*

Om ett företag har flera leverantörer för en och samma artikel, har i vissa fall en av dem en central och prioriterad ställning, dvs får merparten av inköpsorderna.

Process management – *Process Management*

Ett koncept för effektivisering av företag med ett flödesorienterat synsätt vad gäller organisation och genomförande av administrativa och operativa processer.

Processorientering – *Process Orientation*

En anpassning av företagets verksamhet från funktionsorienterad till flödesorienterad och tvärfunktionell organisation.

Processägare – *Process Owner*

En person som utsetts att vara ansvarig för att driva utveckling och effektivisering av en affärsprocess.

Producentvaror – *Producer Goods*

Varor som köps in av företag/organisationer för att användas i samband med framställning av produkter och tjänster. Se även Konsumentvaror.

Produkt – *Product*

En fysisk artikel eller en tjänst som är avsedd för försäljning till kund.

Produkter-i-arbete (PIA) – *Work in Process, WIP*

Varor som är under tillverkning i olika led. Uppstår i och med att material tas ut mot tillverkningsorder från förråd och upphör med inleverans till lager eller utleverans till kund. Varor-i-arbete är en alternativ benämning.

Produktgrupp – *Product Group*

En grupp av produkter som är nära besläktade med varandra p g a funktion, material, tillverkning eller marknadsföring. Produktfamilj är en alternativ term.

Produktstruktur – *Bill of Materials (BOM)*

Beskrivning av ingående delar eller komponenter i en produkt och hur dessa hänger ihop i en struktur.

Produktionslogistik – *Manufacturing Logistics*

Den del av ett logistiksystem som omfattar tillverkning av produkter.

Produktiv ledtid – *Value Adding Lead Time*

Avser den kalendertid som åtgår för genomförande av en process. Av den totala ledtiden är som regel endast begränsade delar värdeskapande och därmed nyttig tid. Dessa delar kallas produktiv ledtid.

Produktivitet – *Productivity*

Ett mått på ett systems förmåga att producera effektivt, dvs output av varor och tjänster i förhållande till input av produktionsresurser.

Produktlivscykel – *Product Life Cycle*

En kurva som visar en produkts försäljningsvolym per år under dess livstid. Brukar delas in i olika faser: introduktions- tillväxt-, mognads- mättnads- och nedgångsfasen.

Profit Center – *Profit Center*

En besluts- och resultatansvarig enhet. Behandlas som resultat-enhet ur intäkts- och kostnadssynpunkt.

Prognos – Forecast

En framtidsbedömning av vad som väntas påverka företaget men som företaget inte kan påverka. Prognoser i logistiksammanhang är framför allt aktuella för bedömningar av framtida efterfrågan.

Prognosfel – Forecast Error

Skillnaden mellan prognosvärde och verkligt utfall. Felen kan ackumuleras löpande med tecken eller medelvärdet av de absoluta prognosfelen.

Pågående order – Open Order

En tillverkningsorder med orderstatus mellan materialuttag till leverans av färdig artikel. Är en del av kapitalbindningen i produktionsarbete så länge den har status pågående.

QR – Quick Response

Affärsstrategi för att korta omloppstiden för att tillverka en produkt, distribuera och sälja den genom någon typ av återförsäljningsmarknad och minska lagret i varor under leverans.

Ramavtal – Blanket Order

En avtalsform, ungefär som termen Avropsavtal, som kan användas av flera juridiska personer, t ex inom en koncern.

En cirkel tar aldrig slut, evigheten ryms i den. I dess form finns rörelse redan inbyggt. Det var när människan kom på att bruka denna geniala geometriska form som civilisationen verkligen tog fart. Med den kunde vattnets och vindens kraft fångas in och användas istället för muskelstyrka. Med den kunde transport ske friktionsfritt. Också i maskiner drivna av andra krafter dök cirkelformen upp: slipstenar, klockor, kvarnar, cyklar, bilar, tåg...

Med cirkeln till hjälp kunde vi människor till och med klå gepardens hastighetsrekord på land. Det har vi nu gjort så många gånger om att vi brutit ljudvallen. Men det är klart, då satt en jetmotor i bilen, samt en mycket modig förare.

Registervård – *File Maintenance*

Aktiviteter för att underhålla information i ett dataregister, tex artikel-information i ett artikelregister.

Reklamation – *Claim*

Ekonomiskt anspråk för förluster, skador, försening eller för fel avgift.

Reservation – *Allocation*

En kvantitet av lagerförd artikel, destinerad till viss kund- eller tillverkningsorder.

Restorder – *Backorder*

En speciell typ av kundorder. Skapas när en komplett leverans inte kan ske. Restnoterade delkvantiteter eller orderrader levereras senare.

Resurssnål produktion – *Lean Production*

Ett synsätt som står för att minimera resursförbrukningen i hela processen, inklusive identifikation och eliminering av icke värdeadderande aktiviteter i värdekedjan.

Returlogistik – *Reverse Logistics*

Administration och hantering av returerna av förpackningar och av använda produkter för återvinning eller destruktion.

ROI – *Return on Investment*

Avkastning på investerat kapital, dvs vinst i förhållande till investerat kapital. Se även DuPont-schema.

ROP – *Reorder Point*

När lagernivån har nått denna punkt indikeras behov att återbeställa varan för lagerpåfyllnad. Se även Beställningspunkt.

Rullande inventering – *Cycle Counting*

En inventeringsmetod som innebär löpande inventering. Grupper av artiklar inventeras periodiskt. Artiklar med höga volymvärden inventeras ofta och artiklar med låga volymvärden sällan.

Rullfackslager – *Pallet Flow Rack*

Ett lager bestående av rullbanor sammanbyggda parallellt i höjd- och breddled. Inlagring sker på en sida och uttag på den andra.

Ruttplanering – *Route Scheduling*

Planering av lämpliga körrutter vid distribution. Operationsanalytiska metoder finns som hjälpmedel.

Samlastning – *Joint Loading*

Flera olika sändningstyper från olika avsändare transporteras på en gemensam lastbärare. Se även Konsolidering.

Samplöckning – *Joint Picking*

Innebär att plockning för olika kund- eller tillverkningsorder samordnas. Metodiken kräver att godset säkert kan fördelas på de olika order som omfattas av plockningen.

SCM – *Supply Chain Management*

Ett begrepp som avser strategiska och operativa processer för administration av materialflöden med syfte att integrera leverantörers och kunders verksamheter. Ett processororienterat helhetssynsätt på värdeförädlingen i hela kedjan från råmaterial, tillverkare, distributör till slutlig kund.

SCOR – *Supply Chain Operations Reference Model*

Ett verktyg för kartläggning, analys, effektivisering och prestationsmätning av affärsprocesser. Utvecklad av Supply Chain Council.

Selektiv lagerhållning – *Selective Storing*

Innebär att endast vissa lagerställen i ett distributionssystem lagerhåller ett komplett sortiment. Kan också avse att vissa artiklar lagerhålls medan andra köps eller tillverkas mot kundorder.

Senareläggning – *Postponement*

En strategi som innebär att värdeskapande aktiviteter inte utförs förrän kundorder erhållits. Om aktiviteten avser förflyttning i flödet är det logistiksenareläggning.

Serienummer – *Lot Number*

Ett identifikationsbegrepp för ett tillverkat eller levererat parti. Används för kvalitetsstyrning, vid spårning av material och vid konstruktionsändringar.

Servicegrad – *Service Level*

Alternativ term för Servicenivå.

Servicenivå – *Service Level*

Ett uttryck för leveransförmåga. Många alternativa definitioner förekommer: Andel av lagercyklerna utan brist, andel av tiden då brist inte förekommer, andel av efterfrågan som kan tillfredsställas med leverans från lager omgående.

Sex sigma kvalitet – *Six Sigma Quality*

Ett sk managementkoncept som står för att man har väl kontrollerade produktionsprocesser tex i ett lager. De kvalitetsindikatorer som används håller sig inom kontrollgränserna plus/minus tre sigma i ett styrdiagram.

Single Sourcing – *Single Sourcing*

En försörjningsstrategi där endast en leverantör används per artikel.

Sista milen – *Last Mile*

Ett begrepp som används för att belysa den sista findistributionen till kund där transporten ofta blir kundunik.

Sjöpall – *Pallet for Sea Transport*

För långväga transporter på vatten. Dimensionerade för maximalt ytnyttjande i container.

Skalekonomi – *Economy of Scale*

Innebär att man kan åstadkomma lägre produktpriser genom att tillverka och distribuera i stora volymer och därmed fördela fasta kostnader på större kvantiteter.

SKU – *Stock Keeping Unit*

Lagerförd artikel med ett unikt nummer som gör att den kan identifieras.

Snabborder – *Rush Order*

Har två olika betydelser: avser en order som manuellt prioriteras, dvs ger förtur; en rutinorder som får snabb och och förenklad kundorderbehandling, tex inget orderekännande.

Sortimentsanalys – *Assortment Analysis*

Analys av artikelsortimentet med syfte att reducera antalet artiklar och varianter. Kan baseras på täckningsbidrag, volymvärde, efterfrågespridning etc.

Sortimentsbegränsning – *Variety Reduction*

Avser reduktion av antal artiklar och varianter med syfte att reducera kapitalbindningen i lager, och rationalisera det material-administrativa arbetet.

Spedition – *Forwarding*

Verksamhet som innebär att man för annans räkning tar emot och sänder gods, samt ibland svarar för samlastning, omlastning, försäkring, lagring etc.

Spekulationslager – *Speculation Inventory*

Ett lager som uppstår p g a spekulation vid inköp, tex att stora kvantiteter köps för att kunna få ett tillfälligt lågt pris. Måste avvägas mellan lagerförings-, inkuranskostnader och de kostnadsminskningar man får genom att köpa till lägre pris.

Spårbarhet – *Traceability*

Möjligheter att spåra till vilka produkter och leveranser ett visst parti av hel-/halvfabrikat har använts, eller visst inköpt parti råvaror eller komponenter har använts.

Standardpris – *Standard Price*

Ett pris som man beräknar och fastställer per artikel. Används för redovisning och uppföljning av effektivitet. Är ofta giltigt ett år i taget.

Standardtid – *Standard Hours*

Avser den tid som operationen enligt använd norm förväntas ta att utföra.

Stationsplockning – Station Picking

En plockningsmetod där utplockning sker vid speciella plockstationer. Till plockstationerna transporteras pallar med önskade artiklar.

Stickprovskontroll – Acceptance Sampling

Kvalitetskontroll utförd med hjälp av stickprov som innebär att endast en del i ett parti kontrolleras, och slutsatser om kvaliteten baseras på utfallet av dessa prover.

Streckkod – Bar Code

En kod för automatisk identifiering, t ex EAN-kod. Är vanligen uppbyggd av mellanrum och svarta/färgade streck av olika bredd.

Styckegods – Mixed Cargo Groupage, Less than Truck Load (LTL)

Avser gods av varierande storlek och slag för lastbilstransporter, som inte fyller upp en lastbärares kapacitet och som kan omlastas mellan kort- och långväga lastbärare.

En gång i tiden färdades den från mun till öra och det gällde att befinna sig inom hörhåll. Hade man bråttom fick man skrika eller springa närmare. Med hjälp av ett medium började det hända saker. Plötsligt var inte längre det direkta mötet en förutsättning vid överföringen. Grottmålningarna talar fortfarande till oss. Undan för undan förfinades tekniken. Man fick media som rymde mer. Biblioteket i Alexandria lär ha haft ända upp till 700 000 skriftrullar under sin storhetstid. Med Gutenberg och tryckkonsten blev spridningen ännu enklare.

Idag skickar vi telefonsignaler via ljus i hårfina glasfiberledningar. En kabel tjock som ett lillfinger kan överföra 300 miljoner telefonsamtal samtidigt. Och sedan Japan i februari 2008 skickade upp en bredbandssatellit mäts datoruppkoppling inte bara i Mega utan även Giga.

Stående order – Stationary Order

En order att tills vidare leverera material till överenskomna kvantiteter och tidsintervall. Kan även vara en tillverkningsorder vid kontinuerlig tillverkning. Alternativa benämningar är veckoorder och månadsorder.

Ställage – Rack

En förvaringskonstruktion för pallar, lådor, containers och liknande, bestående av vertikala och horisontella bärande element.

Ställagefack – Rack Bin

Ett förvaringsutrymme i ett ställage för pallar, lådor och liknande, mellan två vertikala bärande element på ett horisontellt plan.

Ställagelagring – Rack Storage

En lagringsmetod som innebär att gods förvaras på lastpallar som placeras i fack i pallställ, där pallarna är direktåtkomliga.

Ställtid – Setup Time

Tid för att ställa om t ex en maskin från tillverkning av en produkt till en annan.

Ständig förbättring – Continuous Improvement

Ett effektivitetskoncept som innebär ständiga aktiviteter för att förbättra produktions- och leveranssystem. Japansk beteckning: Kaizen. Alternativ benämning är kontinuerlig förbättring.

Stödprocess – Support Process

En affärsprocess som krävs som stöd för att kunna utföra direkt värdeskapande kärnprocesser.

Sugande system – Pull

Alternativ benämning på ett system där aktiviteter, t ex produktion, utförs efter behov.

Supply chain planning – Supply Chain Planning

Taktisk och operativ styrning av materialflöden. Bygger på användning av programvaror med avancerade operationsanalytiska beräknings- och planeringsmetoder.

Systemsynsätt – Systems Approach

Ett synsätt där verkligheten antas vara uppbyggd av delar som är ömsesidigt beroende av varandra, vilket innebär att helheten inte är det samma som summan av delarna. Systemsynsättet är grundläggande för analys av ett logistiksystem.

Systemtransport – System Integration

En transporttjänst som integrerar varuägare och dess kund genom en transport som kan ske över natten (sk in-night transport).

Säkerhetslager – Safety Stock

Det lager som utöver omsättningslagret behövs för att gardera sig mot osäkerheter i leveranser och förbrukning. Dimensioneras efter avvägning mellan lagerhållningskostnader och kostnader vid brist-situationer.

Säkerhetstid – Safety Time

Ett alternativ till säkerhetslager för att gardera sig mot tidsmässiga osäkerheter, t ex osäkerhet i inleveranstidspunkt. Kan användas för att skapa säkerhetslager som varierar med efterfrågan.

Säsongslager – Seasonal Inventory

Ett lager som uppstår därför att utleveranser varierar säsongsmissigt och för att man vill kunna producera i jämn takt. Det byggs upp under lågsäsong och avvecklas under högsäsong.

Säsongsvariation – Seasonal Variation

Efterfrågevariationer som på ett återkommande sätt uppvisar ett regelbundet mönster.

Takplanering – Finite Capacity Planning

Alternativ benämning för planering mot Kapacitetstak.

TBM – Time Based Management

Ett sk managementkoncept där tid används som styrande variabel, tid till kund, tid till marknad och genomloppstid.

Teoretiskt saldo – Calculated Stock-on-Hand

Alternativ term för beräknat saldo.

Tid- och platsnytta – *Time and Space Utility*

Tid- och platsnytta är egenskaper en artikel har när den befinner sig på den plats och i det ögonblick som den behövs.

Tid till marknad – *Time-to-Market*

Avser den kalendertid det tar från produktidé till marknadsföring och leveransfärdig produkt.

Tidsplanering – *Scheduling*

Bestämning av start- och färdigtidpunkter för aktiviteter, tex tillverkningsorder och operationer. Alternativt begrepp är terminsättning.

Tidskonkurrens – *Time Based Competition*

En strategi för sänkning av ledtider för att öka konkurrensförmågan. Är nära förknippad med processororienterat angreppssätt för att effektivisera företags verksamhet. Se även TBM.

Tidsnytta – *Time Utility*

Tidsnytta representerar det mervärde som skapas genom att göra produkter tillgängliga när de efterfrågas.

Tidsstyrd direktdistribution – *Time Based Distribution*

Centralisering av lager, där antalet lagerpunkter i tex ett distributionsystem bestäms av det tidsmässiga avståndet till kunderna, istället för det geografiska avståndet. En sådan centralisering innebär att lagerhållningen separeras organisatoriskt från lokal försäljning.

Tillförlitlighet – *Reliability*

Egenskap hos en resurs att kunna utföra förväntade prestationer utan oförutsedda störningar och avbrott. Uttrycks ofta som sannolikheten att en produkt är tillgänglig och användbar för sitt ändamål.

Tillgänglighet – *Accessibility*

Ett begrepp inom underhållsområdet. Det är sannolikheten att en viss resurs vid en godtycklig tidpunkt inom ett tidsintervall är tillgänglig för användning, för leverans.

Tillgängligt lager – *Available Stock*

Fysiskt lager minus ineliggande kundorder plus förväntade inleveranser.

Total cost of ownership (TCO) – *Total Cost of Ownership (TCO)*

Summan av pris och alla kostnader för anskaffning, förvaring och användning av en anskaffad vara. Används vid utvärdering och val av alternativa leverantörer. Syftet är att få ett brett och fullständigt underlag, inte bara pris per styck.

Totalkostnadsanalys – *Total Cost Analysis*

Används för att, med ett systemsynsätt, beskriva de totala kostnaderna som genereras i ett logistiksystem (= systemsynsätt).

TQM – *Total Quality Management*

Ett sk managementkoncept för total kvalitetsledning.

Track and Trace – *Track and Trace*

En funktion i transportsystem för att följa och spåra en försändelse under transport.

Transferpris – *Transfer Price*

Ett avräkningspris vid affärer mellan olika enheter eller avdelningar inom ett företag (internpris).

Transittid – *Transit Time*

Den totala tidsrymden mellan den tidpunkt en vara är klar för leverans fram tills varan anländer till mottagaren.

Transportkostnad – *Transportation Cost*

Totalkostnad för att transportera en produkt.

Transportkvalitet – *Transportation Quality*

Avser graden av överensstämmelse mellan en transporttjänsts innehåll och egenskaper och de förväntningar som kunden har på transporttjänsten, dvs tid, frekvens, säkerhet, pris, flexibilitet, ansvar och tillgänglighet.

Transportlager – Intransit Inventory

Lager av material under transport. Är lika med transporttiden multiplicerad med utflödet per tidsenhet.

Transportör – Carrier

Ett företag eller en person som ingår ett avtal med en kund för transport av gods.

Tredjepartslogistik (TPL eller 3PL) – Third Party Logistics

En tredje part åtar sig att utföra hela eller delar av de logistiktjänster som krävs för att säkerställa materialflöden mellan ett företag och dess kunder. Vanligen utför tredjepartsföretaget transporterna till kunderna eller svarar för fysisk lagerhållning och administration, sk lagerhotell.

Tryckande system – Push

Alternativ benämning för ett system där aktiviteter utförs efter en gjord plan (ej efter behov).

Tullfritt lager – Bonded Warehouses

Produkter med utländskt ursprung med låg omsättningshastighet kan med fördel lagras i ett tullager eller utländsk handelszon, för att uppskjuta betalning av tull.

Tyngdpunktsmetoden – Center of Gravity Method

En metod för utvärdering och val av lokaliseringsort för fabrik eller centrallager för att minimera distributionskostnaderna.

Täcktid – Run-Out Time

Avser hur länge ett lager kan beräknas täcka aktuella behov. Är lika med saldo dividerat med efterfrågan per tidsenhet.

UN-nummer – UN-Number

Ett fyrsiffrigt nummer som identifierar farliga ämnen och produkter. Används inom internationell handel som beteckning på tex containrar.

Underleverantör – Supplier

Ett företag som tillverkar detaljer och halvfabrikat som insatsvaror i ett annat företags produkter eller tjänster, tex transporttjänster.

Upphämtning – Pick-Up

Körning och hämtning av varor (varubil) eller passagerare (taxi).

Utnyttjandegrad – Utilization Rate

Anger förhållandet mellan presterad produktion och tillgänglig kapacitet under en passerad period.

Varor i arbete, VIA – Work in Process

Alternativ benämning för Produkter-i-arbete, PIA.

Wilsonformeln – Wilson Formula

En formel för beräkning av ekonomisk orderkvantitet. Känd under benämningen Kvadratrotsformeln. Bygger på en minimering av lagerhållningssärkostnader och ordersärkostnader.

VMI – Vendor Managed Inventory

Står för leverantörsstyrda lager, dvs en leverantör har ansvar för att fylla på kundföretagets lager.

Volymflexibilitet – Volume Flexibility

Ett företags förmåga att anpassa sig till variationer i efterfrågade volymer.

Volymvärdeanalys – ABC Analysis

En metod för värdemässig analys av exempelvis ett artikelsortiment. Se även ABC-analys.

Volymvärdeklassificering – ABC Classification

Avser gruppering och klassificering av ett artikelsortiment. Se även ABC-analys.

Värdekedja – Value Chain

En följd av till varandra levererande företag från råmaterial till slutkonsument utifrån ett värdeförädlingsperspektiv.

Yttre effektivitet – Effectiveness

Ett mått på hur marknaden värderar ett företags produkter i förhållande till kostnaderna för de resurser de förbrukar. I kombination med den inre effektiviteten är den ett mått på ett företags totala effektivitet.

Zonplockning – Zone Picking

En plockningsmetodik som innebär att en separat plocklista skrivs ut för varje delområde eller zon i ett lager, i stället för att skrivas ut som en gemensam plocklista över alla artiklar som ska plockas.

Återanskaffningstid – Replenishment Lead Time

Har samma innebörd som ledtid från leverantör eller den egna verkstaden. Används ofta i anknytning till att lager fylls på från extern leverantör.

3PL – Third Party Logistics

Se även TPL.

80/20-regeln – 80/20 Rule

En erfarenhetsbaserad regel om att 20% av ett antal element ofta står för storleksordningen 80% av effekten. Tex 20% av ett sortiment svarar för 80% av försäljningen.

Överkapacitet – Excess Capacity

Kapacitet utöver det som behövs för aktuell produktion eller utöver optimal kapacitet med hänsyn till efterfrågan.

Vårt solsystems mest folkära stjärna Solen strålar med självklarhet i ljusets hastighet, dvs i vakuum exakt 299 792 458 meter/sekund. (Sid 2)

Eric Heidens otroliga bragd, fem individuella OS-guld på samtliga skridskodistanser, i Lake Spacid 1980, är fortfarande överträffad. (Sid 6)

Reclaim the Streets-rörelsen startade i England 1991. Nu finns den spridd över stora delen av världen. (Sid 12)

Humlan är en turbulensflygare och norra halvklotets viktigaste pollinerare. Den har längre tunga än honungsbiet och når nektar i blommorna som bina flyger förbi. (Sid 18)

Ernst Idlas gymnastik slog igenom på allvar 1949 och lever än. Idlaflickor med boll finns det fortfarande. Och Idlapojkar. (Sid 26)

Ljudvågen: en av världens intressantaste rörelser syns inte, men finns överallt ändå. Utom i vakuum. (Sid 32)

Små vattendroppar kan till sist förflytta berg. Stalagmiter är ett mycket handfast bevis på att envist och exakt arbete kan ge imponerande resultat. (Sid 36)

Hjulet har fyllt 3500 år och anses ofta som en av mänsklighetens största upptäckter. (Sid 42)

Informationshastigheten har ökat mer under din livstid, än under hela mänsklighetens tidigare existens. (Sid 48)

Posten Logistik är en nordisk helhetsleverantör med internationell räckvidd och en unik infrastruktur med 4 200 utlämningsställen i Norden. Vi erbjuder konkurrenskraftiga logistiklösningar, löser företagens logistiska utmaningar och distribuerar varor snabbt och effektivt. Posten Logistik har cirka 6 200 medarbetare och ingår i Posten Norden AB.

Vill du ha mer kunskap om logistik? I bland annat vår nordiska kundtidning Tempo och de rapporter vi publicerar, som exempelvis "Nordisk Logistikbarometer 2010-2011", berättar vi mer om smarta logistiklösningar och företagens syn på logistikfrågor. Läs mer på www.posten.se/logistik.

Källor Logistikens termer och begrepp (Stig-Arne Mattson och PLAN, 2004),
Logistiklexikon eng-sv, sv-eng, (Jan Olhager och PLAN, 2004), Livet, Lönsamheten och
Logistiken (Establish årsbok 2006), Logistic Rules of Thumb, Facts & Definitions III
(Council of Logistics Management, Southern California Roundtable 1994-1995,
Compiled and Edited by Dick Morreale, Fedco Inc and Don Prichard. Centrus Consulting
Group, Inc).

Projektledning och redaktion Posten Logistik

Foto Getty Images, Scanpix och Björn Enström

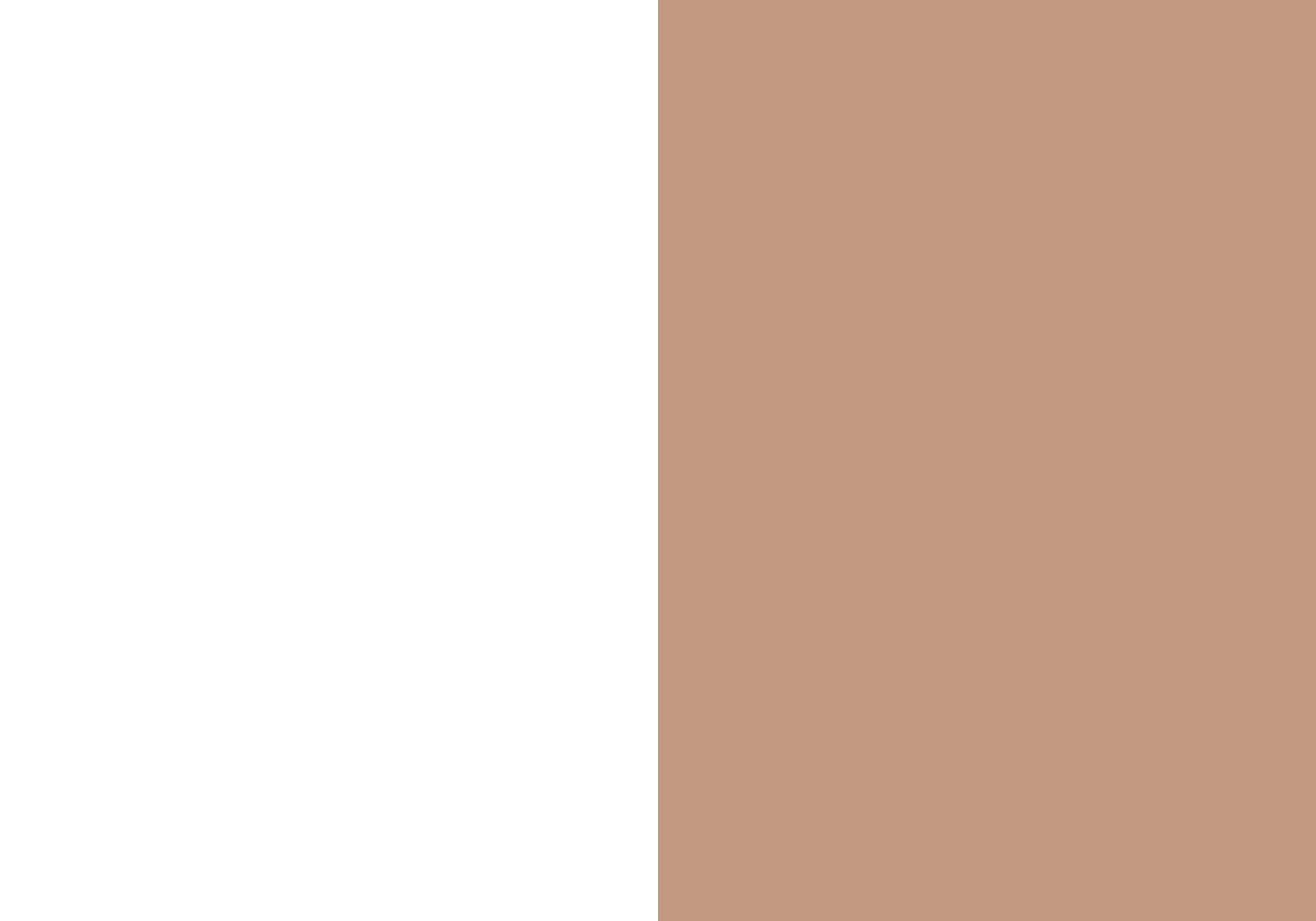
Produktion Åkestam Holst

Tryck Litografia Alfaprint, 2011

Posten Logistik
105 00 Stockholm
www.posten.se/logistik
kundtjanst.logistik@posten.se

Linköpings Universitet
Tekniska högskolan/IEI - Logistik
581 83 Linköping
www.iei.liu.se/logistik

Rörelse: Vi är gjorda för det. Minst trettio minuter motion om dagen behöver den mänskliga kroppen för att inte alldeles skrota ihop. Även affärlivet kräver rörelse: Varor, pengar, information, allt detta behöver flöda för att fungera. Lite hårddraget kan man säga att livskraft förutsätter rörelse. Eller kanske till och med att det är i själva rörelsen som livet är? Sett så blir logistik något av det absolut intressantaste som finns.

Posten Norden AB önskar trevlig läsning.